TOVERI

Lännen suomalaisen työväen äänenkannattaja, ilmestyy Astoriassa, Oregon, joka päivä paitsi sunnuntaina.

TOIMITUSKUNTA:
W. N. REIVO, LAURI MOILANEN,
ADOLPH SALMI, A. B. MÄKELÄ,
SULO SYVÄNEN.

TOVERI
(THE COMRADE)

The organ of the Finnish workers in the Western states. The only Finnish daily in the West. Published daily, except Sunday, at Astoria, Ore., by the Western Workmen's Publishing Society.
ANTTI J. PARTAN, Manager.

Entered as second-class mail matter July 18, 1912, at the postoffice at Astoria, Oregon, under the Act of March 3, 1879.

Ilmotushinta 40c palstatuumalta. Kuolemanilmotukset $1.50 kerta ja muistovärsyillä $2.00 kerta. Kihlaus-, syntymä- ja avioliitto-ilmotukset $1.00 kerta, halutaantietoja nimenmuutto-ilmotukset 50c kerta, naimailmotukset $1.50 kerta, avioero-ilmotukset $1.00 kerta. Seisovat ilmotukset sopimuksen mukaan. Satunnaisista ilmotuksista tulee rahan seurata mukana. Englanninkielestä suomennetaan vapaasti.

TILAUSHINNAT
Yhdysvalloissa ja Canadassa:
Yksi vuosikerta..$4.00 6 kuukautta..$2.25
3 kuukautta.....$1.35 1 kuukausi... .50
Suomeen ja muualle ulkomaille:
Yksi vuosikerta..$6.50 6 kuukautta..$3.50

SUBSCRIPTION RATES:
In the United States and Canada
One year......$4.00 Six months......$2.25
Three months..$1.35 One month...... .50

Advertising rates in effect July 1, 1912, 40 cents per inch. Special discount is allowed for larger and continuous advertisements.
TOVERI, BOX 99, ASTORIA, ORE.

Huoneusto sijaitsee 10:nnen ja Duane katujen kulmassa. Telefooni: konttori 303, toimitus 802.

Jälleen toteutuneet teoriat

(True translation filed with the Postmaster at Astoria, Ore., May 18, 1918, as required by section 19 of the Act of Oct. 6th, 1917.)

Sosialistien viisaus saavuttaa hyvityksen kaikissa tapahtumien vaiheissa. Tiedonanto, joka kertoo huonojen asunto-olojen takia Washingtonista, D. C., muuttavan päivittäin pois noin seitsemänsataa naistyöläistä, jotka ovat sotateollisuuden palveluksessa, on vain yksi monista sitä todistavista tapauksista.

Jo useat vuodet ovat sosialistit vaatineet asuntokysymyksen ratkaisua valtion välityksellä ja hankkimaan kunnollisia asuntoja kaikille niille, jotka eivät voi tai eivät halua hankkia omaa asuntoa itselleen — vuokrattavaksi rakennus- ja ylläpitokustannuksia vastaavista summista.

Jonkinkaankokoisessa kaupungissa olisi siten säästetty kansalle miljoonia dollareita vuosittain vuokrassa. Sodan sattuessa eivät asunnot olisi olleet yksityisten käsissä, jotka korottavat niiden vuokrat aivan ennen kuulumattomasti.

Edelleen, jos valtio olisi ottanut asian haltuunsa jo ennen, olisi se ollut tilaisuudessa tällaisen tarpeen sattuessa laajentamaan asuntohuoneiden hankkimista — kuten on välttämätöntä sellaisessa paikassa kuin Washingtonissakin äkkiä lisääntyneen asukasluvun takia — ilman suurempia vaikeuksia.

Mutta siten kuin nyt on laita, on jokainen vuokrattavissa oleva asuinhuoneusto yksityisten hallussa ja niistä kiskotaan niin paljon vuokraa kuin suinkin voidaan saada. Yksityiset katsovat vain rikastumismahdollisuuksiaan — koettavat rikastua ennen kuin sota ennättää loppua; tehdä heinää silloin kuin on pouta. Nykyisessä tilanteessa toimiminen on paljon vaikeampaa.

Mutta mahdotonta se ei vieläkään ole.

Me suosittaisimme, että ne jotka ovat vallassa, sensijaan että kehottavat naisia tyytymään kaikenlaisiin kiusallisuuksiin, ottaisivat kaikki vuokrahuoneustot pääkaupungissa täydellisen kontrollinsa alaiseksi.

Sillä tavalla ratkaisemalla tämän pulman voisivat he paljon huojentaa elinsuhteita, eikä naistyöläisillä olisi silloin mitään halua poistua. — The Leader.

Ihmistahto ja yhteiskunnalliset suhteet

Porvarillisten tiedemiesten tehtävänä ei enää nykyisin ole palvella tiedettä tietämisen edistämiseksi, asioiden ja tapahtumien syiden selvillesaamiseksi, vaan todistusten hankkiminen olevien olojen oikeuttamiseksi. Niiden suhde tieteeseen on jotenkin sama kuin poliisin oikeudenmukaisuuteen. Poliisillakaan ei ole ollenkaan kysymystä siitä, kuka on minkin rikoksen tekijä, vaan siitä että jonkun voi saada siitä syytteeseen ja sen parempi jos rangaistukseen.

Porvarillinen taloustieteilijä esim. ei voi syventyä tutkimaan yhteiskunnallisia suhteita, vaan rajottuu "todistelemaan", miten kaikki on siten kuin ollakin pitää; etsii oikeutusta vallitsevalle riistolle.

Sellaisen käsityskannan mukaan ei missään tapahtumassa ole muuta vaikutinta kuin yksilön oma tahto. Vapaa tahto se on, joka panee ihmisen lopettamaan elämänsäkin, kun näkee että mitään elämisen mahdollisuutta ei ole olemassa. Niin järjettömältä ja naurettavalta kuin tällainen väite tuntuukin, niin näkee sen aina silloin kuin joku porvarillinen tiedemiehen titteliä kantava herrasmies lähtee selittämään jotakin tapahtumaa.

Oregonin yliopiston historian professori, Joseph Schafer, ottaa sanotun yliopiston neljännesvuosijulkaisussa todistaakseen, että ihmisen vapaa tahto se määrää melkein kaikki kaikessa. Kirjottaessaan kysymyksestä, "Mikä vaivaa mailmaa?" pyrkii hän etsimään tapahtumien syitä ja tulee antaneeksi niiden mukana seuraavan nerontuotteen:

"Minä oletan että useimmassa tapauksessa on syynä murhaan kateus, himo ja ahneus. Mutta missä suhteessa nämä niin sanotut syyt ovat sellaisten seurausten aiheuttajina? Noin samassa suhteessa kuin murhantekijät ovat numerollisesti asukaslukuun, sillä melkein jokainen on jossakin määrässä niiden himojen alaisena, jotka joissakin aiheuttavat yhteiskuntaelämää tärisyttäviä tekoja. Suoraan sanoen siis, eivät ne ole ollenkaan nämä "syyt", jotka aiheuttavat pahojatekoja, vaan joittenkin ihmisten käsitykset niistä. Jos minä ajattelen, että jonkun toisen omaisuuden haltuuni saaminen on riittävä syy kylmäverisen murhan tekemiseen ja ajan aikeeni perille, muuttuu se sen mukana syyksi, mutta ei muuten. Siksipä ei enempää näiden arvojen haltuunsa saaminen kuin ahneuskaan ole murhan varsinainen aiheuttaja, vaan on syy siihen viimekädessä ihmisen omassa tahdossa."

Kun tällaisen käsityskannan mukaan tutkitaan historiaa ja selitetään sitä, niin eihän olekaan kumma, jos kansan laajat joukot eivät omaa aavistustakaan siitä, mikä vaivaa mailmaa. Historia muuttuu silloin suurmiesten historiaksi, jossa yhteiskunnallisilla suhteilla ei ole mitään osaa, ovatpahan vain seurauksia suurten miesten toiminnasta, jotka kääntelevät kohtalon kelkkaa tahtonsa mukaan.

Herra professorin "tahtoja"-murhamies ei hänen selityksensä mukaan ole yhteiskunnallisten suhteiden vaikutuksen alainen, mutta tekee kuitenkin murhan, saadakseen käsiinsä jotakin, jota vaille on kaikkia muita keinoja käyttämällä vielä jäänyt. Mistä johtuu se että rikkaudet ovat siten jakaantuneet, että kaikilla ei ole mahdollisuutta niiden käyttämiseen kohtuullisessa määrässä, vaikka toisilla on ylellisesti, siitä ei sellaisilla "tahtoja"-professoreilla ole sen kummempaa käsitystä, kuin aikoinaan Marxia vastaan tapelleella "taloustieteilijä" Proudhonilla, jonka yhteiskuntaoppien "jumalallinen johdanto" ja "ikuinen luonnonlaki" antoivat Marxille aiheen purevaan kirjotukseensa: "Filosofian kurjuus."

Kaikkia yksityistapauksia kohtaan saattaa olla vaikea tarkoin saada selville yhteiskunnallisia syitä — niitä erikoissyitä, jotka kussakin tapauksessa voitaisi asettaa suoranaisiksi tekijöiksi — mutta siitä ei silloin voi ollakaan kysymystä, kun puhutaan siitä mikä mailmaa vaivaa ja mainitaan ihmistahto murhien aiheuttajana. Miksi pitääkin juuri tahtoa sellaisen murhaamista, jolta murhan kautta saa omaisuutta? Jos kerran tahto aiheuttaa murhan, niin miksi ei se satu sellaiseen, jossa ei olisi mitään muuta "syyltä" näyttävää, sellaista kuin kateus, himo tai ahneus, jotka professori Schaferin mielestä vain näyttävät syiltä?

Kun herra professori ei löydä murhan aiheuttajaksi muuta kuin tahdon, eikä tahtoa, s. o. himoa **omaisuuden perään,** vaan murhaan, niin on hänen aivan mahdoton käsittää mikä mailmaa vaivaa, niin palavasti kuin hänellä lieneekin siihen tahtoa.

Väärin tosin olisi selittää himon omaisuuteenkaan olevan aina perussyynä murhiin, mutta useammassa tapauksessa se on kuitenkin lähempänä todellista syytä — etusyitä — kuin tahto, joka ei suinkaan ole mikään itsenäinen vaikutin, vaan ainoastaan heijastus ulkopuolisista vaikuttimista.

Porvarillinen idealismi ei voi käsittää enempää mailmantapahtumien kuin yksityistapahtumienkaan syitä, sillä se ei käsitä, että ihmiset yhteiskunnallisina olioina toimivat ja elävät yhteiskunnallisten lakien ja suhteiden vaikutuksen alaisena. Ainoastaan materialistinen käsitys selittää ne siten kuin ne todellisuudessa ilmenevät.

Katsokaamme asiaa siltä kannalta, joka työväestöä lähimmin liikuttaa. Mitkä ovat murhia tavallisen käsityksen mukaan? Herrat yliopistojen professorit luokittelevat niiksi vain sellaiset, jotka pannaan toimeen yön pimeydessä ja salaa, joiden uhrit löydetään vasta muutaman päivän kuluttua tai ei ollenkaan, sellaiset, joita sanotaan tehtävän milloin juovuspäissä, milloin mustasukkaisuudessa, milloin persoonallisen vihan aiheuttamana, jne. Mutta jos otamme lukuun kaikki tavallisissa oloissa tapahtuvat väkivaltaiset kuolemantapaukset — ja miksi emme siten voisi tehdä? — niin tapahtuu suurin osa murhista teollisuudessa.

Eivät ne ole muut kuin teollisuusmurhat, joista työväestön kannattaa suurtakaan lukua pitää. Mutta miten selittää teollisuusmurhan jonkun tahdon aiheuttamaksi? Kenenkä tahdon? Surmansasaaneenko, vai työpaikan omistajan? Siinä on jo riittävä pulma "tahdon" kannalla olevat sekottamaan. Ei kummankaan tahtoa voida pitää syyllisenä, mikäli murha on kysymyksessä. Työnteettäjän voitonhimo vallitsevissa yhteiskunnallisissa suhteissa muuttuu siksi tekijäksi jonka kontolle teollisuusmurhat voidaan asettaa.

Mutta paljas tahtominen ei siinäkään ole tekijänä, ei enempää tahto murhata jotakin työläistä kuin tahto saada voittoakaan. Ellei olisi olemassa pakkoa saada voittoa, niin tahtokin ilmenisi toisenlaisena.

Edut ne ovat jotka määräävät työnteettäjän tahdon, ja niistä saammekin lähimmin paikalleen osuvan selityksen teollisuusmurhiin, mikäli ne yleisesti ovat kysymyksessä. Ellei vallitsisi kilpailua markkinoilla, ellei tuotettaisi tavaroita myytäväksi, vaan hyödykkeinä käytettäväksi, niin suurin osa teollisuusmurhista olisi vältettävissä.

Yhteiskunnan aineellisten elinehtojen toisiksi muuttaminen muuttaa "ihmistahdonkin" murhia tahtovasta niitä estämään pyrkiväksi. Mutta se on kokonaan toista kuin porvarillisten tiedemiesten tehtäviin kuuluu. Niiden näköpiirissä ei teollisuusmurha saa olla murha, vaan "onnettomuus", joka johtui "voittamattomista syistä," joista ei ketään voida pitää vastuunalaisena. Näiden seikkojen muuttaminen on työväestön tehtävä.

MAILMANKATSOMUKSIA

SIITÄ SUOMEN TULEVASTA KUNINKAASTA

ei paljon ole näkynyt tietoja sanomalehdissä. Nuori taitaa vasta olla mieskin. Saksalaiset toverilehdet sanovat häntä "Saksalaisen siirtomaayhdistyksen' 'esimieheksi ja mielenlaadultaan "yltiö-imperialistiseksi". Nimeltään hän on Adolf Fredrik, ja toisinaan häntä näkyy mainittavan Mecklenburg-Schwerinin, toisinaan taas Mecklenburg-Strelitzin herttuaksi. Oikeastaan hän on Mecklenburg-Schwerinin herttua, mutta on nyt pakkautunut myös Mecklenburg-Strelitzin "valtaistuimelle", kun sikäläisellä "hallitsijalla" tässä äskettäin tavattiin kuula pääkopassa — oli tehnyt itsemurhan, sanottiin.

Oikea Strelitzin herttuan arvon perillinen olisi ollut herttua Karl Mikael, joka muutamia päiviä nykyisen sodan julistamisen jälestä luopui Saksan valtakunnan alamaisuudesta ja meni Venäjän väkeen; siellä hän on näihin asti kenraaliluutnanttina palvellut ja siis taistellut isänmaataan vastaan. Kun sellaisen perillisen ei nyt sodan ajalla ollut kai oikein terveellistä palata kotitanhuville, "julisti" tämä schweriniläinen vain yksinkertaisesti "ottaneensa" naapurinsakin maat hallittavikseen.

Tuo julistus oli laadittu siksi pölvästimäiseen sanamuotoon, että eräs sweitsiläinen puoluelehti aikoinaan sen julkasi näytteeksi siitä, mitä saksalaisille vielä 20:llä vuosisadalla iletään syöttää. Sillä tavoin tuli meidänkin huomiomme kiintyneeksi tähän ruhtinaalliseen nulikkaan jo ennenkuin oli mitään tietoa hänen tulemisestaan Suomen lahtarimajesteetiksi. Mainitussa julistuksessa ensin kerrotaan, kuinka "Jumalan tutkimattomasta tahdosta" "meidän hellimmästi rakastettu Herra Serkkumme", "hänen ylhäisyytensä, Ruhtinas ja Herra", "siunauksellisen hallituskautensa neljäntenä vuotena" erosi elämästä.

Kuten sanottu, ei schweriniläisellä herrasmiehellä ollut minkäänlaista perimys- tai muuta oikeutta Strelitzin maahan eikä häntä sinne kukaan ollut kutsunut hallituksen hoitajaksi. Mutta eihän Saksassa tarvitse kansalta mitään kysyä, eikä keltään muultakaan. Julistaa vain ruvenneensa "valtaistuimen" perijäksi ja maanisäksi, niin kansan velvollisuus on heti tulla siitä iloiseksi ja onnelliseksi sekä osottaa uudelle herrallensa alamaista uskollisuutta, vilpittömintä rakkauta ja sokeaa kuuliaisuutta. Sillä näin julistaa schweriniläinen nulkki: "Nyt avoimeksi jääneeseen vallanperimykseen nähden on monta seikkaa vielä varmasti ja vakuuttavasti selvitettävä. Mutta sillä välin maan etu vaatii hallintotoimien keskeymätöntä jatkamista. Sukuasetuksen ja sopimuksien nojalla olemme sentähden Me (jokainen tuollainen nulikka on tietystikin Me!) likimpänä isänpuoleisena sukulaisena ottaneet haltuumme Suurherttuakunnan hallinnon hoidon."

Suorastaan pöyristyttävää on lukea, millä tapaa tämä omatekoinen maanisä puhuu "uskollisille alamaisilleen". Se kohta julistuksessa kuuluu sanasta sanaan:

"Samalla kuin me täten armollisimmasti tiedoksiannamme odotamme kaikilta Suurherttuakunnan asujamilta, viranomaisilta ja alustalaisilta, että he Meille suurherttuallisen maan valtionhoitajana osoittavat järkähtämätöntä uskollisuutta ja tinkimätöntä kuuliaisuutta sekä kaikessa niin menettelevät kuin uskollisten alamaisten ja palvelijain tulee maan hallitsijaa kohtaan menetellä!"

Siis asujamia, alustalaisia, palvelijoita ja alamaisia siinä vain vilisee. "Kansalaisiksi' 'asti Mecklenburgissa näköjään ei vielä ole päästy. Eikä näy olevan mitään lakiin perustuvia suhteita "valtiaan" ja valtion kansalaisten välillä. Perustuslakina lienee vain Lutheruksen "Huoneentaulu". Alamaisten on tälle uudelle, kenenkään odottamatta maahan pöllähtäneelle "hallitsijalle' 'osotettava "järkähtämätöntä uskollisuutta ja tinkimätöntä kuuliaisuutta". Niin syvällä istuu junkkereissa vielä se keskiaikainen käsitys, että maan väestö on vain tavaraa, joka maan mukana siirtyy kädestä käteen kuin mikä tahansa muukin ruhtinaan omaisuus. Kun kerran junkkereilla on tuollainen käsitys oman kansansa itsemääräämis-oikeudesta, voimme aavistaa, minkälaisen itsemääräämisoikeuden ne vieraille kansoille antaisivat.

Saksalaisinta tässä jutussa on kuitenkin se, mistä syystä kunnon strelitziläiset eivät kuulu olevan ollenkaan tyytyväisiä tuon herttuakseen pakkautuvan poikanaskalin julistukseen. Vetoavat kansojen itsemääräämis-oikeuteen, uhkaavatpa kapinalla ja vallankumouksella. Mutta miksi? Siksi, että he tahtovat o m a n r u h t i n a a n s a ! Eivät halua olla mitään schweriniläisiä eivätkä niiden kanssa yhdessä asioista päätellä. Kummassakaan Mecklenburgissa ei vielä ole juohtunut kenellekään mieleen, että olisi paljoa parempi ei ainoastaan heidän piskuisille "suur"-herttuakunnillensa, vaan koko Saksan valtakunnalle, jos jok-ikinen ruhtinasmullikka siellä, myllynkivi kaulassa, upotettaisiin meren syvyyteen.

Ja tuosta tuollaisesta jukurista se sitte pitäisi tulla Suomelle kuningas, joka taivuttaisi suomalaisen köyhälistön kotimaisten teurastajiensa edelleen riistettäväksi! — Eräs tässä maassa ilmestyvä saksalainen toverilehti, jolle tuo kuningastekele ja hänen lähiympäristönsä ovat tutummat kuin meille, arvelee että vaikka niinkin onnettomasti kävisi, että Suomi joutuisi saksalaisen yksinvaltiuden solmuruoskan alle, niin sellainen mies kuin Adolf Fredrik siellä piankin saa tarpeensa ja tulee huomaamaan, kuinka paljon suloisempaa sentään on elää köllötellä mecklenburgilaisten härkiensä ja talonpoikiensa keskellä kuin valveutuneen suomalaisen kansan parissa.

— — —

ITÄVALTALAISTA PARLAMENTTARISMIA.

(True translation filed with the Postmaster at Astoria, Ore., May 18, 1918, as required by section 19 of the Act of Oct. 6th, 1917.)

Itävallan eduskunnassa Viениssä oli tappelu...kysymys katolilaisen papiston palkkojen korottamisesta. Siitä keskusteltaessa tsekkiläinen sosialistiedustaja Soukup puhui Praagissa vallitsevasta elintarvepulasta, lausuen että Praagissa ei ollut mitään elintarpeita. Puhujalavan lähellä seisova saksaalinen Wolf huusi siihen: "Teikäläiset maanviljelijät eivät ole luovuttaneet elintarpeita! Te tahtoisitte tappaa meidät nälkään! Te olette Englannin kanssa salaliitossa!" Nämä sanat synnyttivät kauhean metelin. Tsekkiläiset uhkailivat Wolfia nyrkillään, haukkuen häntä sotahulluksi ja muuksi. Edustaja Mashata heitti häntä sokeripalalla; Wolf hyökkäsi häntä kohden, mutta tsekkiläinen Rydlo iski hänet lattiaan. Saksalaisia edustajia ryntäsi Wolfin auttamaan; syntyi yleinen tappelu; kirolleen jyskyteltiin toistensa päitä permantoon. Istunto keskeytettiin, mutta tappelu jatkui edelleen. Vasta kymmenen minuutin kuluttua saivat järjestysmiehet erotetuksi tappelijat toistensa kurkuista.

— — —

MISSÄ PORVARIEN "VIHOLLINEN" ON.

Äskettäin on New Yorkissa ollut illatsu, jossa on ollut saapuvilla parin-kolmenkymmenen kongressipiirin edustajat. Pääpuhujana esiintyi tunnettu suurkapitalisti-politikoitsija Elihu Root. Hänen puheensa johtavana aatteena oli, että ensi marraskuun vaaleissa "täytyy kaikkien kunnon kansalaisten niin republikaanisessa kuin demokraattisessakin puolueessa käydä yhteistoimintaan, yhteisen vihollisen voittaimseksi." Siitä päättäen lienevät s o s i a l i s t i e n vaalitoiveet valoisammat kuin mitä olemme rohjenneet ajatellakaan. Porvaripolitikoitsijat eivät mitenkään hennoisi lakata näyttelemästä kahta puoluetta, jos suinkin luulisivat muulla tavoin ryhtäävänsä sosialisteille.

— — —

Hirveä kurinpitokeino.

Naisvankilassa kävijä: "Entäpä, jos vangit tykkänään kieltäytyvät tottelemasta?"

Vankilanjohtaja: "No, siltä varalta meillä on käytettävänä melkoinen asteikko kireänlaisia rangaistuskeinoja."

"Mutta jos mikään niistä ei tepsi?"

"Silloin me turvaudumme viimeiseen keinoomme: panemme hiiren heidän koppiinsa."

— — —

Hitto niitä vieraita sanoja!

Tuomari: "Eikö Miettinen nyt voisi antaa naapurilleen anteeksi tuota kunnianloukkausta? Ajatelkaahan, että mies on kolerikko, ja......"

Miettinen: "Mikä? Kolerikko? S u u t a r i se on!"

Kuinka Marx ripitti Weitlingin

Haaveilija-agitaattori Wilhelm Weitling oleskeli myöhemmällä ijällään Amerikassa, ja vaikuttikin täällä huomattavasti varhaisempaan työväenliikkeeseen, kuten Hillquit "Yhdysvaltain sosialismin historiassa" kertoo. Kehahtelipa toisinaan tuttavuudellaan sosialismin suurmiesten, Marxin ja Engelsin kanssa. Tämän tuttavuuden laadusta saamme varsin elävän kuvan venäläisen sanomalehtimiehen Anjenkowin muistelmista, jotka hän v. 1880 julkasi arvokkaassa venäläisessä "Wjestnik Jevropy"-nimisessä aikakauslehdessä.

Eräästä kohtauksestaan Marxin kanssa kertoo mainittu venäläinen seuraavaa:

Lähteissäni v. 1847 matkoilleni ympäri Europpaa sain Karl Marxin luo suosituskirjeen eräältä tuttavaltani aavikko-tilanomistajalta, joka ystäväpiireissään oli tunnettu etevänä mustalaislaulujen laulajana, hyvänlaisena korttipelurina ja kokeneena metsästäjänä. Hän näet sattui olemaan mitä parhaissa väleissä sekä Lassallen että Marxin kanssa. Tilanomistaja oli Marxille vakuuttanut sydämensä pohjasta hyväksyvänsä hänen ylevät opetuksensa ja aatteensa Europan taloudellisen tilanteen järjestelystä, sekä luvannut Venäjälle palattuaan myydä tiluksensa ja uhrata kaiken omaisuutensa siellä puhkeavan vallankumouksen hyväksi. Pitemmälle tuskin saattaa innostuksessaan mennä. Kuitenkin olen varma siitä, että tuo hyväluontoinen mies sillä hetkellä kuin hän lupauksensa antoi, tarkotti täyttä totta. Venäjälle palattuaan, ensin maatiluksilleen ja sitte Moskovaan, ei hän tietenkään enää ajatellut koko noita innostuksen hetkenä lausuttuja sanoja, joilla hän oli Marxia hämmästyttänyt. Vasta paljoa myöhemmin hän kuoli Moskovassa sangen vanhana ijältään, mutta yhä nuoruuden innostusta hehkuvana. Tuollaisten intoilijain takia ei olekaan ihme, että Marx ja muutkin tulivat aikaa myöten siihen melkeinpä lähtemättömään käsitykseen, että jokainen heidän luokseen tuleva venäläinen oli joko urkkija tai tunnoton petturi. Mutta nyt vielä nautti innostunut tilanomistajani täyttä luottamusta sosialistien piireissä, joten hänen suosituskirjeensä johdosta Marx otti minut hyvin ystävällisesti vastaan. Marx asui silloin Brysselissä. Häntä tunnui vielä innostavan muisto tuosta 'leveän venäläisen luonteen' verrattomasta edustajasta, johon hän sattumalta oli tutustunut, ja hän puhui suurella mielenkiinnolla tästä hänelle oudosta ilmiöstä, jota hän näytti pitävän Venäjän kansassa asuvan luontaisen voiman väärentämättömänä tunnusmerkkinä.

Minuun teki Marx sellaisen henkilön vaikutuksen, joka on kokonaan tarmoa, tahdonvoimaa ja taipumatonta vakaumusta — henkilön, jonka ulkonainenkin olemus jo oli varsin huomiota herättävä. Paksu, musta leijonanharja päässä, karvaiset kädet, takki vinoon napitettu . . ., ja kuitenkin hän näyttää mieheltä, jolla on oikeus ja valta vaatia kunnioitusta, niin omituisilta kuin hänen ulkonäkönsä ja käytöksensä näyttivätkin. Hänen liikkeensä olivat kulmikkaat, mutta rohkeat ja varmat; hänen käyttäytymistapansa loukkasi kaikkia seuraelämän sääntöjä. Mutta se oli ylpeätä, ja hänen äänensä metallinterävä sointu soveltui erinomaisesti niihin rajuihin arvosteluihin, joita hän lausui ihmisistä ja asioista. Hän puhui ainoastaan käskevin, mitään vastaväitteitä sietämättömin sanoin, ja niitä vielä terästi minuun varsin tuskallisesti vaikuttava äänensävy, joka väritti kaiken, mitä hän puhui. Tämä äänensävy ilmaisi hänellä olevan sen varman vakaumuksen, että hänen tehtävänänsä tässä mailmassa oli olla ihmisien henkisenä hallitsijana ja lainsäätäjänä. Minusta hän oli ilmeisin kansanvallan diktaattori, mitä ikinä on mielikuvituksessani häämöittänyt.

Jo ensi kertaa käydessäni Marxin luona kutsui hän minua seuraavana päivänä tulemaan saapuville keskusteluun, mikä hänellä silloin olisi räätäli Weitlingin kanssa, jolla niinä aikoina Saksassa oli melkoisen suuri työväenpuolue takanaan. Keskustelun tarkotuksena oli, jos mahdollista, sopia yhteisestä menettelytavasta eri työväenliikkeitten johtajien kesken.

Räätäli Weitling oli kaunis, vaaleanverevä nuori mies, vähän keikarimaisesti puettu, parta-vähä somasti leikattu, ja näytti enemmän kauppamatkustajalta kuin sellaiselta synkältä, katkeroituneelta, työtaakan ja syvien ajatuksien painamalta työmieheltä, joksi minä olin häntä kuvitellut.

Kun meidät oli hätäisesti esitelty toisillemme, joka Weitlingin puolelta tapahtui jonkunlaisella teennäisellä kohteliaisuudella, istuimme pienen viheriän pöydän ääreen. Marx istui pöydän päähän, lyijykynä kädessä ja leijonanpäänsä kumartuneena edessään olevan paperiarkin yli, sen aikaa kun hänen erkanematon ystävänsä ja aatteenlevitystoverinsa Engels avasi istunnon puheella; Engels oli pitkä, suoravartinen, englantilaismallisen ylhäinen ja vakava mies. Puheessaan hän selitti, kuinka tärkeätä olisi työväenasian palvelukseen antautuneitten miesten itsekunkin selittää toisilleen mielipiteensä ja laatia yhteinen ohjelma; se olisi kaikille puoluelaisille, joilla ei ole aikaa tai mahdollisuutta syventyä teoreettisiin kysymyksiin, kuin lippuna, minkä ympärille liittyä. — Hän ei ollut kunnolleen päässyt puheensa loppuun, kun Marx nosti päänsä ja asetti suoraan Weitlingin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

"Sanokaapas meille, Weitling, joka kommunistisella kiihotustyöllänne olette pitänyt niin suurta melua Saksassa ja niin moneltakin työmieheltä sillä olette riistänyt heidän työpaikkansa ja leipänsä, millä syillä te puolustatte yhteiskunnallis-vallankumouksellista kiihotustyötänne ja mille te aijotte sen tulevaisuutta perustaa?"—

Muistan vielä hyvin tarkoin tuon jyrkän kysymyksen sanamuodonkin, joka kysymys tässä pienessä seurassa synnytti kiihkeän keskustelun, vaikka sitä, kuten tulemme näkemään, ei kestänyt pitkään.

Weitling näytti aikovan selviytyä asiasta tavallisilla vapaamielisen kaunopuheisuuden kuluneilla korulauseilla. Jonkunlainen vakava, huolestunut ilme kasvoillaan, hän ryhtyi selittämään, ettei hänen tehtävänsä ollut laatia uusia taloudellisia teorioita, vaan omaksua ne (ranskalaisten utopistien teoriat. —Suom.), jotka Ranskassa olivat osoittautuneet sopivimmiksi avaamaan työläisten silmät olemaan luottamatta mihinkään lupauksiin ja asettamaan kaiken toivonsa ainoastaan itseensä.

Hän puhui paljon, mutta ihmeekseni ja päinvastoin kuin mitä Engelsin puhe oli ollut, epäselvästi ja sekavasti muodonkin puolesta, usein parsien ja parannellen sanojaan ja vaivoin päästen asiallisiin päätelmiin, jotka usein tulivat myöhästyneinä taikka taas jo ennen perusteluja. Hänellä olikin nyt aivan toisenlainen kuulijakunta kuin mitä hän oli tottunut näkemään ympärillään työhuoneessaan tahi jotka hänen toimittamaansa sanomalehteä ja silloisista oloista julkaisemiaan lentokirjasia lukivat, ja siksipä hänellä ei ollut ajatus eikä puhekyky vallassaan.

Hän olisi ehkä puhunut vielä pitemmältäkin, jos ei Marx, kulmakarvojaan vihaisesti rypistäen, olisi häntä keskeyttänyt ja ruvennut esittämään vastaväitteitään. Hänen pisteliään vastauksensa pääsisällyksenä oli, että on suoranaista petosta kiihottaa kansaa, voimatta esittää varmoja perusteita toiminnalleen. Haaveellisten toiveitten herättäminen, jota Weitlingin äskeinen puhekin oli ollut, jatkoi Marx, ei koskaan johda kärsivien pelastukseen, vaan kyllä heidän turmioonsa. Eritoten Saksassa työväestöön vetoaminen ilman tieteellisesti päteviä aatteita ja käsin kosketeltavia opinkappaleita, on tyhjää, tunnotonta kiihotuksella näyttelemistä, jossa yhtenä esiintyjänä on haltioitunut apostoli, mutta toiset vain häntä suu selällään kuuntelevia aaseja. — Tuossa, hän yhtäkkiä lisäsi, kiivaalla kädenliikkeellä minuun viitaten, tuossa on vieraaksemme tullut venäläinen. Hänen maassaan, Weitling, saattaisitte ehkä onnistua osassanne; vain siellä voidaan ajatella todella menestyksellistä ja jatkuvaa yhteistoimintaa järjettömäin apostolien ja mielettömäin opetuslapsien välillä. Sivistyneessä maassa, kuten Saksassa, selitti Marx edelleen ajatustaan, ei ilman varmaa, käsin kosketeltavaa ohjelmaa voi saada eikä tähän saakka ole saatu aikaan muuta kuin melua, turmiollista kuohuntaa ja vahinkoa itse sille asialle, jota on oltu ajavinaan.

Weitlingin kalvakat posket alkoivat punehtua; hänen puheensa kävi vapaammaksi ja vilkkaammaksi. Mielenliikutuksesta värähtelevällä äänellä hän ryhtyi todistelemaan, että miestä, joka oikeuden, solidaarisuuden ja veljellisen rakkauden aatteen nimessä oli koonnut ympärillensä satoja työläisiä, ei sentään niin vain sovi leimata sisällyksettömäksi tyhjäntoimittajaksi ja että hän, Weitling, tuollaiseen hyökkäykseen nähden voi lohduttaa itseänsä sadoilla kiitollisuutta uhkuvilla kirjeillä, julistuksilla ja tiedonannoilla, joita hänelle lähetetyjn isänmaansa kaikilta kulmilta. Ehkäpä hänen vaatimaton valmistustyönsä siltikin oli yhteiselle asialle tärkeämpää kuin ne arvostelut ja kamariviisaudet, joita kehiteltiin kaukana kärsivästä mailmasta ja loitolla kansan kurjuudesta.

Viimeisiä sanoja kuullessaan Marx suutuksissaan iski nyrkkinsä pöytään niin lujasti, että lamppu oli kaatua, ja seisaalleen ponnahtaen karjasi:

"Milloinkaan ei tietämättömyydestä ole ollut hyötyä kenellekään."

Samalla me toisetkin nousimme. Neuvottelu päättyi siihen. Marxin astuskellessa huoneessa kiihtyneenä ja vihasen näkösenä, sanoin hänelle ja toisille hyvästi ja menin kotiini, varsin hämmästyksissäni kaikesta, mitä olin nähnyt ja kuullut.